

บันทึก

เรื่อง ข้อหารือเกี่ยวกับการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนบริษัท

กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือที่ ๑๘๔๑/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๒ ส่งเรื่องซึ่งกระทรวงพาณิชย์ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ความเห็นในปัญหาต่อไปนี้ คือ

๑. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๘ บัญญัติว่า ห้างมีสามีสามีได้ รับอนุญาตของสามีหาอาจทำการอันหนึ่งอันใดที่จะผูกพันสินบริคณห์ได้ไม่ และการฝ่าฝืน บทบัญญัตินี้เป็นโมฆียะ และมาตรา ๔๑ บัญญัติว่า ถ้าห้างมีสามีได้รับอนุญาตของสามีให้ทำ กิจการค้าขายอันใดอันหนึ่งแยกเป็นส่วนหนึ่งต่างหากแล้วจะทำนิติกรรมและอรรถคดีอย่างใด ๆ ภายในขอบแห่งกิจการค้าขายอันนั้น ก็หาจะเป็นต้องมือนุญาตของสามีสั้นชั้นหนึ่งไม่

มีปัญหว่า ในกรณีที่ห้างมีสามีสักคนหนึ่งขอตระเบียนตั้งห้างหุ้นส่วนบริษัทจะควรให้นำ หลักฐานการได้รับอนุญาตของสามีมาแสดงหรือไม่ และถ้าไม่นำมาแสดงจะไม่ยอมรับจดทะเบียน ได้หรือไม่

๒. บริษัทจำกัดจะเป็นกรรมการในบริษัทอื่นได้หรือไม่ ในเมื่อวัตถุประสงค์ของ บริษัทไม่มีระบุให้เป็นกรรมการได้ หรือมีระบุไว้เพียงว่า “เข้าเป็นหุ้นส่วนจำกัด หรือเข้าเป็นผู้ถือ หุ้นในบริษัทจำกัด และทำการทั้งหลายอื่นอันจะนำมาให้สำเร็จประโยชน์แห่งวัตถุประสงค์ดังกล่าว นั้น”

๓. การขอตระเบียนเสร็จการชำระบัญชีตามความในมาตรา ๑๒๗๐ แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถ้าขอตระเบียนไม่นำส่งสมุดบัญชีและสรรพเอกสารตาม มาตรา ๑๒๗๑ หรือนำส่งแต่ไม่หมดโดยอ้างว่าสูญหายไปดังนี้ นายทะเบียนจะมีคำสั่งไม่รับจด ทะเบียนไว้ได้หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) ได้พิจารณาปัญหา ข้างต้นแล้ว ขอเสนอความเห็นดังต่อไปนี้

ข้อ ๑.

กิจการที่มีผลผูกพันสินบริคณห์ตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๘ กิติ หรือกิจการค้าขายตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๑ กิติ ย่อมเห็นได้ชัดว่าเป็นกิจการที่ก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ กล่าวคือเป็นนิติกรรมซึ่งผู้กระทำจะต้องมี ความสามารถตามกฎหมาย ดังนั้นกฎหมายจึงบังคับว่าห้างมีสามีจะกระทำได้อีกแต่โดยต้องได้รับ อนุญาตของสามี ฉะนั้นถ้ากิจการใดไม่ใช่นิติกรรมกิจการนั้นห้างมีสามีย่อมจะทำได้โดยไม่ต้องรับ อนุญาตของสามี

ในส่วนที่เกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนบริษัท กิจการอันเป็นนิติการนั้นก็ให้แก่บรรดา กิจการค้าขายที่ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทได้ทำขึ้น การขอจดทะเบียนตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทให้ กิจการค้าขายของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทไม่ เป็นเพียงกิจการอันจะก่อให้เกิดห้างหุ้นส่วนหรือ บริษัทขึ้นเท่านั้น การขอจดทะเบียนดังกล่าวจึงไม่ใช่นิติกรรมดังนั้นหญิงมีสามีจึงย่อมทำได้โดย ไม่ต้องรับอนุญาตของสามี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว เมื่อหญิงมีสามีมาขอจดทะเบียนตั้งห้างหุ้นส่วนหรือ บริษัท นายทะเบียนพึงรับจดทะเบียนให้โดยไม่จำเป็นต้องให้นำหลักฐานการได้รับอนุญาตของ สามีมาแสดง

ข้อ ๒.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๗๐ บัญญัติว่า “.....นิติบุคคลย่อมมี สิทธิและหน้าที่เหมือนบุคคลธรรมดา เว้นเสียแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งว่าโดยสภาพจะพึงมีพึงเป็นได้ เฉพาะแต่บุคคลธรรมดาเท่านั้น” สำหรับบริษัทเมื่อได้จดทะเบียนแล้วก็มีฐานะเป็นนิติบุคคล (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๐๑๕) จึงย่อมจะมีสิทธิและหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๗๐ นั้น

ในส่วนที่เกี่ยวกับกรรมการของบริษัท เมื่อพิเคราะห์ดูประมวลกฎหมายแพ่งและ พินิชย์มาตรา ๑๑๕๔ ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้ากรรมการคนใดล้มละลายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ ท่านว่ากรรมการคนนั้นเป็นอันขาดจากตำแหน่ง” และมาตรา ๑๑๖๘ วรรคต้นที่ว่า “ในอันที่จะ ประกอบกิจการของบริษัทนั้น กรรมการต้องใช้ความเอื้อเฟื้อสอดส่องอย่างบุคคลค้าขายผู้ ประกอบด้วยความระมัดระวัง” ก็จะได้เห็นว่าหน้าที่กรรมการของบริษัทเป็นหน้าที่ซึ่งต้องใช้ ความรู้ความสามารถตลอดจนความระมัดระวัง แต่คุณสมบัติเหล่านี้จะมีได้ก็แต่เฉพาะบุคคล ธรรมดาเท่านั้น นิติบุคคลหาอาจที่จะมีได้ไม่ กล่าวคือนิติบุคคลไม่อาจเป็นผู้ไร้ความสามารถ ดังนี้ เป็นต้น บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังที่นี้แสดงให้เห็นชัดถึงความประสงค์ ว่า มุ่งตรงถึงบุคคลธรรมดาเท่านั้นหาได้รวมถึงนิติบุคคลด้วยไม่” ดังนั้นบริษัทจำกัดจึงเป็น กรรมการในบริษัทอื่นไม่ได้

อนึ่ง แม้จะมีข้อความระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของบริษัทว่า ให้เป็นกรรมการใน บริษัทอื่นได้ก็ตาม การก็ไม่อาจเป็นไปได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้โดยอาศัยเหตุผลอย่างเดียวกับที่ได้กล่าว มาแล้วในวรรคก่อน

ข้อ ๓.

มาตรา ๑๒๗๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “เมื่อการชำระ บัญชีกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทสำเร็จลง ผู้ชำระบัญชีต้องทำรายงานการชำระบัญชีแสดงว่า การชำระบัญชานั้นได้ดำเนินไปอย่างไร และได้จัดการทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทไป ประการใด แล้วให้เรียกประชุมใหญ่เพื่อเสนอรายงานนั้น และชี้แจงกิจการต่อที่ประชุมใหญ่

เมื่อที่ประชุมใหญ่ได้อนุมัติรายงานนั้นแล้ว ผู้ชำระบัญชีต้องนำข้อความที่ได้ ประชุมกันนั้นไปจดทะเบียนภายในสิบสี่วันนับแต่วันประชุม เมื่อได้จดทะเบียนแล้วดังนี้ให้ถือว่า เป็นที่สุดแห่งการชำระบัญชี”

และมาตรา ๑๒๗๑ บัญญัติว่า “เมื่อเสร็จการชำระบัญชีแล้ว ท่านให้มอบบรรดาเอกสารสมุดและบัญชี และเอกสารทั้งหลายของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทซึ่งได้ชำระบัญชีไว้แก่ทะเบียนภายในกำหนดสิบวันดังกล่าวไว้ในมาตราก่อน.....”

พึงเห็นได้ชัดว่า ตามมาตรา ๑๒๗๐ การชำระบัญชีเป็นอันเสร็จถึงที่สุดต่อเมื่อได้จดทะเบียนภายใน ๑๔ วันนับแต่วันที่ประชุมใหญ่ได้อนุมัติรายงานการชำระบัญชีแล้ว ดังนั้นที่ มาตรา ๑๒๗๑ บัญญัติให้มอบบรรดาเอกสารสมุดและบัญชีเมื่อเสร็จการชำระบัญชีแล้วนั้น คำว่า “เมื่อเสร็จการชำระบัญชีแล้ว” ย่อมหมายความว่าถึงภายหลังที่ได้ชำระบัญชีเสร็จถึงที่สุดตามความในมาตรา ๑๒๗๐ นั้นเอง ผลจึงเป็นว่า การมอบบรรดาเอกสารสมุดและบัญชีตามความในมาตรา ๑๒๗๑ จะต้องทำภายใน ๑๔ วันภายหลังที่ได้มีการจดทะเบียนอันถือว่าเป็นที่สุดแห่งการชำระบัญชีแล้ว ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้เมื่อมีการขอจดทะเบียนเสร็จการชำระบัญชีตามความในมาตรา ๑๒๗๐ นายทะเบียนจะไม่รับจดทะเบียนโดยอ้างว่าผู้ขอจดทะเบียนไม่นำสมุดบัญชีและเอกสารมา มอบให้หาได้ไม่

(ลงชื่อ) ส. วินิจัยกุล

(นายเสริม วินิจัยกุล)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

คณะกรรมการกฤษฎีกา

พฤษภาคม ๒๕๔๒